

EUROOPAN TIETOSUOJAVALTUUTETTU

Tiivistelmä Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunnosta, joka koskee komission tiedonantoa ”Pilvipalvelujen potentiaali käyttöön Euroopassa”

(Koko lausunto on luettavissa englanniksi, ranskaksi ja saksaksi Euroopan tietosuojavaltuutetun verkkosivuilla <http://www.edps.europa.eu>)

(2013/C 253/03)

I Johdanto

I.1 Lausunnon tarkoitus

1. Kun otetaan huomioon pilvipalvelujen merkitys kehittyvässä tietoyhteiskunnassa ja EU:ssa parhaillaan käytävä periaatekeskustelu pilvipalveluista, Euroopan tietosuojavaltuutettu on päättänyt antaa tämän lausunnon omasta aloitteestaan.

2. Lausunnossa vastataan komission 27 päivänä syyskuuta 2012 antamaan tiedonantoon ”Pilvipalvelujen potentiaali käyttöön Euroopassa” (jäljempänä ’tiedonanto’) ⁽¹⁾. Tiedonannossa esitetään avaintoimia ja muita toimintalinjoja, joilla on tarkoitus nopeuttaa pilvipalvelujen käyttöönottoa Euroopassa. Euroopan tietosuojavaltuutettua kuultiin epävirallisesti ennen tiedonannon hyväksymistä, ja hän esitti siitä epävirallisia huomautuksia. Euroopan tietosuojavaltuutettu on tyytyväinen siihen, että joitakin hänen esittämistään huomautuksista on otettu huomioon tiedonannossa.

3. Kun otetaan huomioon pilvipalvelujen ja tietosuojalainsäädännön välisestä suhteesta parhaillaan käytävän keskustelun laajuus ja merkitys, tämä lausunto ei kuitenkaan rajoitu tiedonannossa esitettyihin aiheisiin.

4. Lausunnossa keskitytään erityisesti niihin haasteisiin, joita pilvipalvelut merkitsevät tietosuojan kannalta, ja siihen, miten ehdotetussa tietosuoja-asetuksessa (jäljempänä ’ehdotettu asetusta’) ⁽²⁾ vastataan niihin. Siinä kommentoidaan myös niitä osa-alueita, joilla tiedonannon mukaan kaivataan lisätoimia.

I.2 Taustaa

5. EU:ssa käytävän yleisen pilvipalveluja koskevan periaatekeskustelun yhteydessä erityisen tärkeitä ovat seuraavat toimenpiteet ja asiakirjat:

— Vuoden 2010 Euroopan digitaalistrategiaa koskevan tiedonantonsa ⁽³⁾ jälkeen komissio käynnisti 16 päivänä toukokuuta 2011 Euroopan pilvipalveluja koskevan julkisen kuulemisen, joka päättyi 31 päivänä elokuuta 2011, ja julkaisi tulokset 5 päivänä joulukuuta 2011 ⁽⁴⁾;

— Artiklan 29 työryhmä ⁽⁵⁾ antoi 1 päivänä heinäkuuta 2012 lausunnon pilvipalveluista (jäljempänä ’artiklan 29 työryhmän lausunto’) ⁽⁶⁾, jossa analysoidaan nykyisten direktiivissä 95/46/EY esitettyjen tietosuojasääntöjen soveltamista Euroopan talusalueella (ETA) toimiviin pilvipalvelujen tarjoajiin ja niiden asiakkaisiin ⁽⁷⁾;

— Tietosuojavaltuutettujen 34. kansainvälinen konferenssi antoi 26 päivänä lokakuuta 2012 päätöslauselman pilvipalveluista ⁽⁸⁾.

⁽¹⁾ KOM(2012) 529 lopullinen.

⁽²⁾ KOM(2012) 11 lopullinen.

⁽³⁾ KOM(2010) 245 lopullinen.

⁽⁴⁾ http://ec.europa.eu/information_society/activities/cloudcomputing/docs/ccconsultationfinalreport.pdf

⁽⁵⁾ Artiklan 29 työryhmä on neuvoo-antava elin, joka on perustettu direktiivin 95/46/EY 29 artiklan nojalla. Se muodostuu kansallisten valvontaviranomaisten edustajista, Euroopan tietosuojavaltuutetusta ja komission edustajasta.

⁽⁶⁾ Artiklan 29 työryhmän lausunto 5/2012 tietotekniikan resurssipalveluista on osoitteessa http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2012/wp196_fi.pdf

⁽⁷⁾ Useissa jäsenvaltioissa, esimerkiksi Italiassa, Ruotsissa, Tanskassa, Saksassa, Ranskassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa, kansallisen tason tietosuojaviranomaiset ovat myös antaneet oman ohjeistuksensa pilvipalveluista.

⁽⁸⁾ Tietosuojavaltuutettujen 34. kansainvälisen konferenssin antama päätöslauselma pilvipalveluista, Uruguay, 26. lokakuuta 2012.

I.3 Pilvipalveluja koskeva tiedonanto

6. Euroopan tietosuojavaltuutettu suhtautuu myönteisesti tähän tiedonantoon. Siinä esitetään kolme pilvipalveluja koskevaa EU:n tason erityistä avaintoimea, joilla edistetään pilvipalvelujen käyttöä Euroopassa. Nämä ovat seuraavat:

- Avaintoimi 1: Läpi standardiviidakon
- Avaintoimi 2: Turvalliset ja oikeudenmukaiset sopimusehdot
- Avaintoimi 3: Eurooppalainen pilvipalvelukumppanuus innovaatioiden ja kasvun edistämiseksi julkisen sektorin avulla.

7. Tiedonannossa esitetään myös poliittisia lisätoimia, kuten pilvipalvelujen käytön stimulointia edistämällä tutkimusta ja kehittämistyötä tai tiedotustoimintaa, sekä mainitaan tarve käsitellä pilvipalveluihin liittyviä avainkysymyksiä – mukaan lukien tietosuoja, lainvalvontaviranomaisten pääsy tietoihin, turvallisuus, välittäjinä toimivien palveluntarjoajien vastuu – vahvistamalla kansainvälistä vuoropuhelua.

8. Tiedonannossa todetaan, että tietosuoja on keskeinen tekijä, jotta pilvipalvelujen käyttöönotto onnistuisi Euroopassa. Siinä todetaan ⁽¹⁾, että ehdotetussa asetuksessa käsitellään monia pilvipalvelujen tarjoajien ja pilvipalveluasiakkaiden esittämiä huolenaiheita ⁽²⁾.

I.4 Lausunnon tavoitteet ja rakenne

9. Tällä lausunnolla on kolme tavoitetta.

10. Ensimmäisenä tavoitteena on korostaa yksityisyyden suojan ja tietosuojan merkitystä parhaillaan käytävissä pilvipalveluja koskevissa keskusteluissa. Lausunnossa korostetaan erityisesti, että tietosuojan taso pilvipalveluympäristössä ei saa olla alhaisempi kuin missään muussakaan tietojenkäsittelyssä. Pilvipalvelukäytäntöjä voidaan kehittää ja soveltaa laillisesti vain, jos voidaan taata, että tätä tietosuojan tasoa noudatetaan (katso III.3 luku). Lausunnossa otetaan huomioon artiklan 29 työryhmän lausunnossa annetut ohjeet.

11. Toisena tavoitteena on analysoida edelleen keskeisiä pilvipalvelujen tietosuojalle asettamia haasteita ehdotetun tietosuoja-asetuksen yhteydessä, erityisesti vaikeutta määrittellä yksiselitteisesti eri toimijoiden vastuualueet sekä rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän käsitteet. Lausunnossa (lähinnä IV luvussa) analysoidaan sitä, miten ehdotettu asetus nyky muodossaan ⁽³⁾ auttaisi varmistamaan tietosuojan korkean tason pilvipalveluissa. Se perustuu näin ollen Euroopan tietosuojavaltuutetun näkemyksiin, jotka hän on esittänyt lausunnossaan tietosuojalainsäädännön uudistamista koskevasta paketista (jäljempänä 'tietosuojavaltuutetun lausunto tietosuojalainsäädännön uudistamista koskevasta paketista') ⁽⁴⁾ ja joita hän täydentää tarkastelemalla erityisesti pilvipalveluympäristöä. Euroopan tietosuojavaltuutettu korostaa, että hänen lausuntoaan tietosuojalainsäädännön uudistamista koskevasta paketista voidaan soveltaa täysin pilvipalveluihin ja että sitä on pidettävä tämän lausunnon perustana. Lisäksi jotkin siinä mainitut asiat – kuten hänen analyysinsä rekisteröidyn oikeuksia koskevista uusista säännöksistä ⁽⁵⁾ – ovat riittävän selkeitä, eikä niitä siksi käsitellä enää tässä lausunnossa.

12. Kolmantena tavoitteena on selvittää, millä alueilla tarvitaan lisätoimia EU:n tasolla tietosuojan ja yksityisyyden suojan kannalta, kun otetaan huomioon komission tiedonannossaan esittämä pilvistrategia. Lisätoimia ovat muun muassa lisäohjeistuksen antaminen, standardointitoimet, uusien riskinarviointien tekeminen tietyistä aloista (kuten julkinen sektori), vakiosopimusehtojen laatiminen, pilvipalveluista käytävään kansainväliseen vuoropuheluun osallistuminen ja tehokkaat kansainvälisen yhteistyön keinot (käsitellään V luvussa).

⁽¹⁾ Ks. tiedonannon sivulla 8 oleva kohta "Digitaalistrategian toimet digitaalipalveluja kohtaan tunnetun luottamuksen lujittamiseksi".

⁽²⁾ Tässä lausunnossa yleisesti käytetyllä termillä "pilvipalveluasiakkaat" viitataan yritysten ominaisuudessa toimiviin asiakkaisiin ja yksittäisten loppukäyttäjien ominaisuudessa toimiviin kuluttajiin.

⁽³⁾ On myös otettava huomioon, että asetusehdotuksesta keskustellaan parhaillaan neuvostossa ja Euroopan parlamentissa tavallista lainsäätämisympäristössä noudattaen.

⁽⁴⁾ Lausunto on saatavilla osoitteesta <http://www.edps.europa.eu>

⁽⁵⁾ Katso Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto, erityisesti 140 ja 158 kohta.

13. Tämä lausunto rakentuu seuraavasti: II luvussa esitetään katsaus pilvipalvelujen keskeisiin ominaispiirteisiin ja niihin liittyviin tietosuojahaasteisiin, ja III luvussa tarkastellaan voimassa olevan EU:n lainsäädännön asiaan liittyviä osia ja ehdotettua asetusta. Lausunnon IV luvussa analysoidaan sitä, miten ehdotettu asetusta auttaisi käsittelemään pilvipalvelujen käyttöön liittyviä tietosuojahaasteita. Lausunnon V luvussa analysoidaan komission ehdotuksia toimintalinjojen kehittämiseksi ja määritetään, millä alueilla lisätoimet voivat olla tarpeen. Lausunnon VII luvussa esitetään päätelmät.

14. Vaikka monia tähän lausuntoon sisältyviä seikkoja voidaan soveltaa kaikkiin ympäristöihin, joissa pilvipalveluja käytetään, tässä lausunnossa ei käsitellä pilvipalvelujen käyttöä erityisesti EU:n toimielimissä ja laitoksissa, jotka asetuksen (EY) N:o 45/2001 mukaan ovat Euroopan tietosuojavaltuutetun valvonnan alaisia. Euroopan tietosuojavaltuutettu antaa erikseen asiaa koskevat ohjeet näille toimielimille ja laitoksille.

VI Päätelmät

121. Kuten tiedonannossa esitetään, pilvipalvelut tarjoavat yrityksille, kuluttajille ja julkiselle sektorille monia uusia mahdollisuuksia tiedonhallintaan ulkoisten tietotekniikan etäresurssien avulla. Samalla se tuo mukanaan monia haasteita, erityisesti pilvipalveluissa käsiteltävien tietojen tietosuojan tasoon liittyviä haasteita.

122. Pilvipalvelujen käyttö tuo mukanaan suuren riskin, ettei kukaan ota vastuuta pilvipalvelutarjoajien suorittamasta tietojen käsittelystä, jos EU:n tietosuojalainsäädännön soveltamista koskevat kriteerit eivät ole riittävän selkeitä ja jos pilvipalvelujen tarjoajien tehtävät ja vastuu määritellään tai ymmärretään liian suppeasti. Euroopan tietosuojavaltuutettu korostaa, ettei pilvipalvelujen käyttö voi johtaa tietosuojavaimujen lieventämiseen perinteiseen tietojenkäsittelyyn verrattuna.

123. Tältä osin ehdotettu tietuoja-asetus sisältää nykymuodossaan monia selvennyksiä ja välineitä, joilla varmistetaan, että pilvipalvelujen tarjoajat, jotka tarjoavat palvelujaan Eurooppaan sijoittautuneille asiakkaille, takaavat tietosuojan riittävän tason, erityisesti seuraavilla tavoilla:

- asetuksen 3 artiklassa selvennetään EU:n tietosuojasääntöjen alueellista soveltamisalaa ja laajennetaan sitä kattamaan pilvipalvelut;
- asetuksen 4 artiklan 5 kohta sisältää uuden elementin rekisterinpitäjänä toimimiseen eli ”edellytykset”. Tämä vastaisi kehittyvää suuntausta, jonka mukaan – kun otetaan huomioon pilvipalvelujen tarjoamisen taustalla olevan tietotekniikan monimutkaisuus – on välttämätöntä laajentaa olosuhteita, joissa pilvipalvelujen tarjoaja voidaan hyväksyä rekisterinpitäjäksi. Tämä kuvaa paremmin todellisia vaikutuksia käsittelytoimiin;
- ehdotettu asetusta lisäisi rekisterinpitäjien ja henkilötietojen käsittelijöiden vastuuta, sillä siinä säädetään erityisistä velvoitteista kuten sisäänrakennettu ja oletusarvoinen tietuoja (23 artikla), tietoturvaloukkauksista ilmoittaminen (31 ja 32 artikla) ja tietosuoja koskeva vaikutustenarviointi (33 artikla). Lisäksi se edellyttää, että rekisterinpitäjät ja henkilötietojen käsittelijät ottavat käyttöön mekanismeja, joilla osoitetaan toteutettujen tietosuojatoimenpiteiden tehokkuus (22 artikla);
- ehdotetun asetuksen 42 ja 43 artiklassa sallitaan kansainvälisten tiedonsiirtomekanismien joustavampi käyttö, jotta pilvipalveluasiakkaat ja pilvipalvelujen tarjoajat voisivat antaa asianmukaiset tietosuojatakeet henkilötietojen siirroille kolmansien maiden tietokeskuksiin tai palvelimiin;
- ehdotetun asetuksen 30, 31 ja 32 artiklassa selvennetään rekisterinpitäjien ja henkilötietojen käsittelijöiden velvollisuuksia käsittelyn turvallisuuden ja tietoturvaloukkausten ilmoittamista koskevien vaatimusten osalta; näin artiklat loisivat perustan pilvipalveluympäristön eri toimijoiden kattavalle, yhteistyöhön perustuvalla lähestymistavalla turvallisuuden hallintaan.

- Ehdotetun asetuksen 55–63 artiklat vahvistaisivat valvontaviranomaisten yhteistyötä ja niiden koordinoitua rajat ylittävien käsittelytoimien valvontaa, joka on erityisen tärkeää pilvipalvelujen kaltaisessa ympäristössä.

124. Euroopan tietosuojavaltuutettu ehdottaa kuitenkin, että ottaen huomioon pilvipalvelujen erityispiirteet ehdotettua asetusta selvennetään edelleen seuraavien seikkojen osalta:

- ehdotetun asetuksen alueellisen soveltamisalan osalta 3 artiklan 2 kohdan a alakohtaa muutetaan seuraavasti: *”henkilötietojen käsittelyyn liittyvien tavaroiden tai palvelujen tarjoamiseen näille rekisteröidyille unionissa”* tai vaihtoehtoisesti siihen lisätään uusi johdanto-osan kappale, jossa täsmennetään, että EU:hun sijoittautuneille oikeushenkilöille palvelujaan tarjoavien EU:n ulkopuolelle sijoittautuneiden rekisterinpitäjien suorittama rekisteröityjen henkilötietojen käsittely unionissa kuuluu myös ehdotetun asetuksen alueelliseen soveltamisalaan.
- lisätään selkeä käsitteen ”siirto” määritelmä, kuten todettiin Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunnossa tietosuojalainsäädännön uudistusta koskevasta paketista;
- lisätään erityinen säännös, jossa selvennetään, missä olosuhteissa muiden kuin ETA-maiden lainvalvontaviranomaisten pääsy pilvipalveluihin tallennettuihin tietoihin voidaan sallia. Tällaiseen säännökseen voi myös sisältyä pyynnön saajan velvollisuus ilmoittaa asiasta EU:n toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle ja kuulla sitä tietyissä tapauksissa.

125. Euroopan tietosuojavaltuutettu korostaa myös, että komission ja/tai valvontaviranomaisten on annettava lisäohjeita (erityisesti tulevan Euroopan tietosuojaneuvoston kautta), joissa

- selvennetään, mitkä mekanismit on otettava käyttöön tietosuojatoimien tosiasiallisen tehokkuuden varmistamiseksi;
- autetaan henkilötietojen käsittelijöitä soveltamaan yrityksiä koskevia sitovia sääntöjä ja noudattamaan asianomaisia vaatimuksia;
- tarjotaan parhaat käytännöt sellaisista asioista kuin esimerkiksi rekisterinpitäjän/henkilötietojen käsittelijän vastuu, tietojen asianmukainen säilytys pilvipalveluympäristössä, tietojen siirrettävyys ja rekisteröityjen oikeuksien käyttö.

126. Lisäksi Euroopan tietosuojavaltuutettu myöntää, että toimialalla laaditut ja asianomaisten valvontaviranomaisten hyväksymät käytännesäännöt voisivat olla hyödyllinen väline, joka tehostaisi säännösten noudattamista ja lujittaisi eri toimijoiden välistä luottamusta.

127. Euroopan tietosuojavaltuutettu kannattaa sitä, että komissio yhdessä valvontaviranomaisten kanssa kehittää pilvipalvelujen tarjoamista koskevia vakiosopimusehtoja, jotka täyttävät tietosuojavaatimukset, ja erityisesti sitä, että

- kehitetään pilvipalvelujen tarjoamisen kaupallisiin ehtoihin sisällytettäviä mallisopimusehtoja;
- kehitetään julkista sektoria koskevia yhteisiä hankintaehtoja ja -vaatimuksia ottaen huomioon käsiteltävien tietojen arkaluonteisuus;
- räätälöidään kansainvälisiä tiedonsiirtomekanismeja pilvipalveluympäristöön, erityisesti päivittämällä nykyiset vakiosopimuslausekkeet ja esittämällä vakiosopimuslausekkeita, joilla säännellään tiedonsiirtoa EU:hun sijoittautuneilta henkilötietojen käsittelijöiltä EU:n ulkopuolelle sijoittautuneille henkilötietojen käsittelijöille.

128. Tietosuojavaltuutettu korostaa, että tietosuojavaatimukset on otettava asianmukaisesti huomioon standardeja ja sertifiointijärjestelmiä kehitettäessä ja että erityisesti

- standardien kehittämisessä on sovellettava sisäänrakennetun ja oletusarvoisen tietosuojan periaatetta;
- standardin suunnitteluun on sisällytettävä sellaiset tietosuojavaatimukset kuin käyttötarkoituksen rajoittaminen ja säilytyksen rajoittaminen;
- tarjoajien velvollisuutena on antaa asiakkaille tarvittavat tiedot, jotta ne voivat tehdä kunnollisen riskinarvioinnin, sekä ilmoittaa toteutetuista turvatoimista ja tietoturvaloukkauksia koskevista hälytyksistä.

129. Lopuksi Euroopan tietosuojavaltuutettu korostaa tarvetta käsitellä pilvipalveluihin liittyviä haasteita kansainvälisellä tasolla. Hän kannustaa komissiota osallistumaan kansainväliseen vuoropuheluun pilvipalveluihin liittyvistä asioista kuten esimerkiksi lainkäyttöalue ja lainvalvontaviranomaisten pääsy tietoihin, ja ehdottaa, että monia näistä aiheista käsiteltäisiin erilaisissa kansainvälisissä tai kahdenvälisissä sopimuksissa, kuten keskinäistä avunantoa koskevissa sopimuksissa sekä kauppasopimuksissa. Kansainvälisellä tasolla on kehitettävä maailmanlaajuisia standardeja, joissa esitetään lainvalvontaviranomaisten tietoihin pääsyä koskevat vähimmäisvaatimukset ja periaatteet. Hän kannattaa myös sitä, että valvontaviranomaiset kehittävät tehokkaita kansainvälisiä yhteistyömekanismeja, erityisesti pilvipalveluihin liittyviä yhteistyömekanismeja.

Tehty Brysselissä 16 päivänä marraskuuta 2012.

Peter HUSTINX
Euroopan tietosuojavaltuutettu
